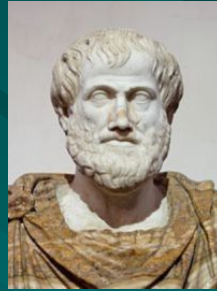

Το ιερό της Δωδώνης

Η προέλευση του ονόματος Έλληνες

Η Δωδώνη είναι ένα όνομα σημαντικό όχι μόνο για τον αρχαιολογικό χώρο, αλλά και για την προέλευση του ονόματος Έλληνες. Κατά τον Αριστοτέλη το όνομα Έλλην προέρχεται από την πρώτη κοιτίδα των Ελλήνων στην Ήπειρο, την Ελλοπία, κοντά στη Δωδώνη. Οι κάτοικοι της Ελλοπίας ονομάζονταν Σελλοί, που σημαίνει Ελλοί, δηλαδή Έλληνες.

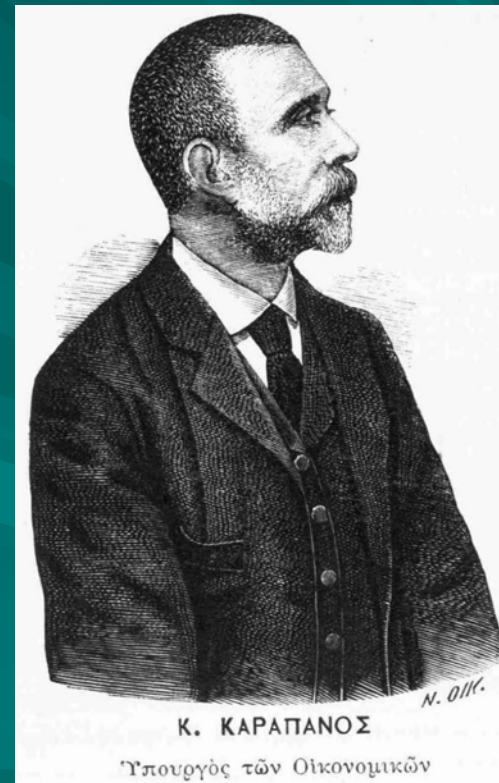
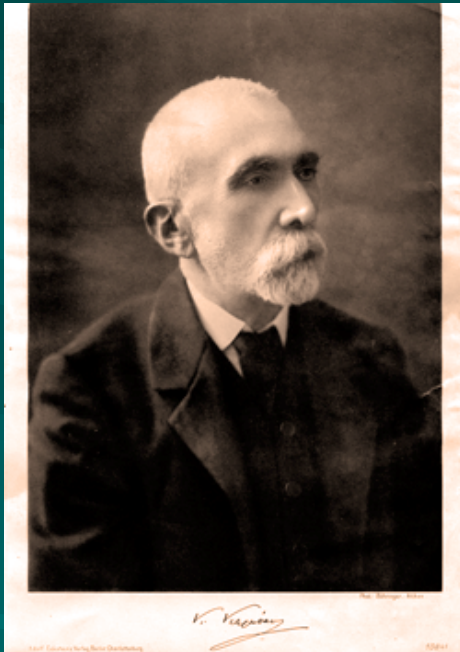
“Περὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν. Αὕτη δ’ ἐστὶν ἡ περὶ Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῶον· οὗτος γὰρ πολλαχοῦ τὸ ρεῦμα μεταβέβληκεν· ὧκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα...” Αριστοτέλη Μετεωρ. 1, 14.

Η γεωγραφική θέση

Το ιερό της Δωδώνης είναι ο σημαντικότερος αρχαιολογικός χώρος της ΒΔ Ελλάδος. Βρίσκεται μεταξύ του επιβλητικού όγκου του όρους Τόμαρος, δυτικά, και της οροσειράς της Μανωλιάσας, ανατολικά. Τα Ομηρικά έπη, με τις αναφορές στη Δωδώνη, καθώς και η στροφή των ευρωπαϊών λογίων στη μελέτη της κλασικής αρχαιότητας οδήγησαν πολλούς περιηγητές και μελετητές στην ανεύρεση του ιερού της Δωδώνης.

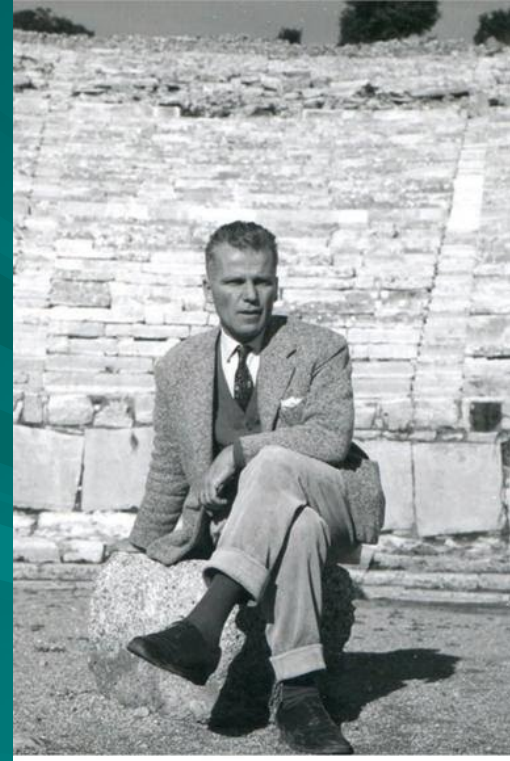
Οι ανασκαφές Κωνσταντίνος Καραπάνος (1840-1914)

Τη θέση του ιερού της Δωδώνης βεβαίωσε πρώτος με επιτυχία ο Ηπειρώτης πολιτικός **Κωνσταντίνος Καραπάνος** το 1875. Οι ανασκαφικές έρευνες του Καραπάνου υπήρξαν πλούσιες σε ευρήματα, αλλά δεν έδωσαν συγκεκριμένα συμπεράσματα. Αποτέλεσαν όμως τη βάση για την πρώτη τοπογραφική αποτύπωση του ιερού.

Μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου το 1913, τις ανασκαφές ανέλαβε η **Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία** με τους καθηγητές **Γεώργιο Σωτηριάδη** (1920) και **Δημήτριο Ευαγγελίδη** (1929-1932). Με το τέλος του πολέμου ο Δημήτριος Ευαγγελίδης επανέρχεται στην έρευνα του ιερού το 1952 και από το 1955 συνεργάζεται με τον **Σωτήριο Δάκαρη**.

Σωτήριος Δάκαρης (1916-1996)

Με τις ανασκαφές του ο Σωτήριος Δάκαρης ανέδειξε το ιερό της Δωδώνης, εκτός από πανελλήνιο θρησκευτικό ιερό, ως το πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο των Ηπειρωτικών φύλων. Με την αναστήλωση του θεάτρου η Δωδώνη έγινε πάλι κέντρο πολιτισμού με τις παραστάσεις τραγωδιών και κωμωδιών του Εθνικού Θεάτρου υπό την αιγίδα της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών.

Το θέατρο

Το θέατρο, από τα μεγαλύτερα αρχαία θέατρα της Ελλάδος, με χωρητικότητα 17.000 θεατών, είναι χτισμένο σε φυσική κοιλότητα του εδάφους, με νότιο προσανατολισμό, προς το μεγάλο άξονα της κοιλάδας. Η μορφή του αναδείχθηκε μετά την αναστήλωσή του από τον Σωτήριο Δάκαρη το 1960.

25. AMPHITHEATRE DE DODONE

AMPHITHEATRE DE DODONE

Η αρχαία παράδοση

Η αρχαία παράδοση αναφέρεται πολλές φορές στη Δωδώνη. Ο Ηρόδοτος πρώτος αναγνώρισε τη Δωδώνη ως το **αρχαιότερο και το μοναδικό ελληνικό μαντείο** μέχρι μία εποχή.

«Τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλησι χρηστηρίων εἶναι καὶ ἦν τὸν χρόνον τούτον μόνον».

Ἡρόδοτος, 2, 52, 2

Ο Όμηρος στην Ιλιάδα παρουσιάζει τον Αχιλλέα να κάνει σπονδές στον Δία πριν αντιμετωπίσει τον Έκτορα.

“Δία της Δωδώνης, πρωτοκύβερνε, πελασγικέ, που μένεις μακριά,

την παγερή αφεντεύοντας Δωδώνη, και τρογύρα χαμοκοιτάμενοι, ανιφτόποδοι, ζουν οι Σελλοί, οι δικοί σου προφήτες...”

(μετάφραση Ν. Καζαντζάκη-Ι. Κακριδή)

Στην Οδύσσεια ο Οδυσσέας προσποιούμενος τον κρητικό έμπορο διηγείται στον Εύμαιο ότι ο πραγματικός Οδυσσέας πήγε στη Δωδώνη για να ρωτήσει την ιερή βαλανιδιά «φηγό» πώς θα επιστρέψει στην Ιθάκη.

Αλλά και στο αρχαιότερο της Οδύσσειας έπος «Αργοναυτικά» γίνεται αναφορά στους Αργοναύτες που, όταν κατασκεύαζαν την Αργώ, με προτροπή της Αθηνάς, πήραν ένα κομμάτι ξύλου από την προφητική βαλανιδιά και το τοποθέτησαν στην πλώρα του πλοίου για να τους καθοδηγεί (Άπολλόδωρος 1.19.16).

Ο Ησίοδος σε ένα απόσπασμά του αναφέρεται στην Ελλοπία, την πεδιάδα των Ιωαννίνων και της Δωδώνης, στους κατοίκους, στο μαντείο και στους ιερείς της Δωδώνης.

«Υπάρχει κάποια Ελλοπία με εύφορη γη και καλά λιβάδια, πλούσια σε κοπάδια και αργοκίνητα γελάδια, όπου κατοικούν άνθρωποι με πολλά πρόβατα και πολλά γελάδια, άνθρωποι αμέτρητοι, άνθρωποι θνητοί. Εκεί υπάρχει κάποια Δωδώνη στην εσχατιά του ελληνικού κόσμου. Τούτη την αγάπησε πολύ ο Δίας και την όρισε για δικό του μαντείο, πανέντιμο μεταξύ των ανθρώπων (...) Κατοικούν στις ρίζες της φηγού, απ' όπου παίρνουν τις μαντείες οι θνητοί· και όταν έρθει κανένας να ρωτήσει τον αθάνατο θεό φέροντας δώρα, θα λάβει καλές ειδήσεις».
(Ήσίοδος, Ἡοῖαι, ἀπόσπασμα 1,34).

Ο Ηρόδοτος (Ίστοριῶν 2.52. κ.εξ.) διέσωσε τον ιδρυτικό μύθο της λατρείας του Δία στη Δωδώνη, η λατρεία του οποίου σύμφωνα με τον ιστορικό έφτασε από την Αίγυπτο. Κατά την παράδοση οι Φοίνικες απήγαγαν από το ιερό των Θηβών δύο ιέρειες, από τις οποίες μία πούλησαν στη Λιβύη και την άλλη στην Ελλάδα. Η πρώτη ίδρυσε το μαντείο του Άμμωνα Δία στη Λιβύη και η δεύτερη το ιερό του Δωδωναίου Δία στη Θεσπρωτία.

Παρόμοια ιστορία πληροφορήθηκε ο Ηρόδοτος από τις ιέρειες κατά την επίσκεψή του στη Δωδώνη. Δύο μαύρα περιστέρια (μέλαινοι πελειάδες) έφυγαν από τις Θήβες της Αιγύπτου, το ένα για τη Λιβύη και το άλλο για τη Δωδώνη. Το δεύτερο περιστέρι κάθισε σε μία βελανιδιά (φηγό) και με ανθρώπινη φωνή παρήγγειλε ότι εκεί έπρεπε να ιδρυθεί μαντείο του Δία.

Η λατρεία

Πριν τη λατρεία του Δωδωναίου Δία είχε προηγηθεί η λατρεία της θεάς Γης, της θεάς της γονιμότητας, της ευφορίας της φύσης, θεότητας πολύ διαδεδομένης στην Ανατολική Μεσόγειο από το 3000 π.Χ.

Η συνύπαρξη των δύο θεοτήτων, της προελληνικής θεάς της γονιμότητας και του Δωδωναίου Δία, παρουσιάζεται σε ένα νόμισμα του 300 π.Χ. περίπου. Στη μία όψη του νομίσματος εμφανίζεται η ιερή φηγός με φύλλα, βαλανίδια και τρία περιστέρια (πελειάδες) και στην άλλη όψη ένας ταύρος στην κορυφή ενός βουνού με την επιγραφή ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, που στη δωρική διάλεκτο σημαίνει Ηπειρωτών.

Η μαντεία

Το ιερό της Δωδώνης ήταν φημισμένο επίσης για τις μαντείες. Από την **Οδύσσεια** (ραψωδίες ξ 327-330, τ 296-299) γνωρίζουμε ότι στα παλαιότερα χρόνια οι χρησμοί δίνονταν από το θρόισμα, τον ψίθυρο δηλαδή που προκαλούνταν από τον αέρα στα φύλλα της βαλανιδιάς.

«Τὸν δ' ἔς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοιο
ἔκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλήν ἐπακοῦσαι (...)

Ο Σοφοκλής στην τραγωδία του «Τραχίνιαι» αποκαλεί το ιερό δένδρο «πολύγλωσσον», ενώ ο Αισχύλος στην τραγωδία του «Προμηθεύς Δεσμώτης» αναφέρεται στην ύπαρξη πολλών ιερών βαλανιδιών στο χώρο της Δωδώνης. Άλλος τρόπος μαντείας ήταν η παρατήρηση από τους ιερείς του πετάγματος και των κρωγμών των περιστεριών που φώλιαζαν στη φηγό, την ιερή βαλανιδιά.

Οι ερωτήσεις των πιστών, αλλά και οι απαντήσεις από το μαντείο της Δωδώνης αρχικά δίνονταν μόνο προφορικά. Σταδιακά υποβάλλονταν μόνο γραπτά, αφού χαράσσονταν με αιχμηρό εργαλείο πάνω σε μία μαλακή επιφάνεια. Οι απαντήσεις ήταν συνήθως προφορικές και σπανιότερα γραπτές με Ναι ή Όχι.

Οι περισσότερες από τις ερωτήσεις των πιστών ήταν αφελείς και απλοϊκές και είχαν μεγάλη ποικιλία. Αφορούσαν οικογενειακά προβλήματα (γάμος, τεκνοποιία), τον επαγγελματικό προσανατολισμό, το εμπόριο, τη μετανάστευση, τη σοδειά του χωραφιού κλπ.

Γιορτές-Τα Νάια

Στη Δωδώνη γιορτάζονταν κάθε τέσσερα χρόνια τα Νάια προς τιμήν του Δία. Καθιερώθηκαν κατά πάσα πιθανότητα στα χρόνια της βασιλείας του Πύρρου και περιλάμβαναν γυμνικούς και δραματικούς αγώνες, αλλά επίσης μουσικούς αγώνες και αρματοδρομίες. Κατά τη ρωμαϊκή εποχή διεξάγονταν και θηριομαχίες στο θέατρο, το οποίο είχε μεταβληθεί σε αρένα. Με την επικράτηση του Χριστιανισμού τον 4ο μ.Χ. αιώνα οι γιορτές σταμάτησαν οριστικά.

Σύγχρονη εποχή

ΔΩΔΩΝΗ ΣΑΒΒΑΤΟΝ
10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1963

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ
ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ

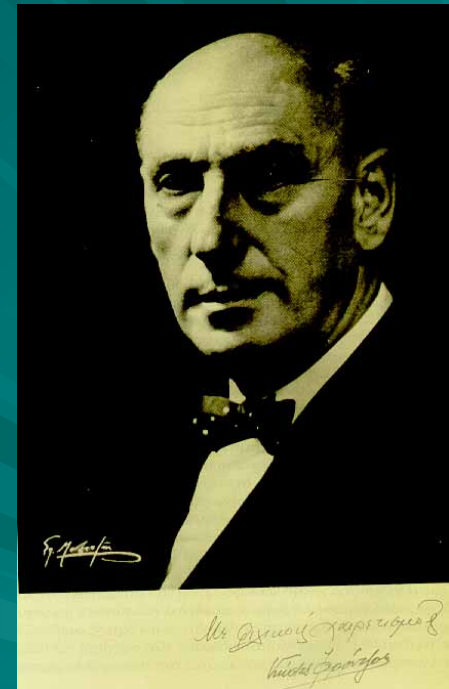
Μεταφραστής: ΘΕΟΦΥΛΑΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ
Σκηνοθεσία: ΤΑΧΙ ΜΟΥΖΕΝΙΔΗ
Συνοχή: ΚΑ. ΚΑΙΣΗ
Εδωξένια: ΑΝΤ. ΦΟΚΑ

Μουσική: Ελένη και Ανδρέας ΑΓΓΥΡΗ ΚΟΥΣΑΡΗ
Χορογραφία: ΤΑΤΙΑΝΑ ΒΑΡΟΥΤΗ
Μουσική Διδασκαλία: ΕΛΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ
Βοηθ. Συνοχή: ΕΛΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ANDROMAQUE
TRAGÉDIE D'EURIPIDE

Traduction: THÉASSYVOULOS STAVROU
Mise en scène: TAKIS MOUZENIDIS
Décor: CL. ELONIS
Costumes: ANT. FOKAS

Musique et Direction Musicale: ARGHYRIS KOUSARIS
Chorégraphie: TATIANA VAROUTI
Enseignement Musical: ELLY NIKOLAIDOU
Assistante Metteur en Scène: ELLY NIKOLAIDOU

Από τη δεκαετία του 1960 άρχισαν να δίνονται παραστάσεις αρχαίου θεάτρου στη Δωδώνη, από το Εθνικό Θέατρο αρχικά, στα πλαίσια των Ηπειρωτικών με πρωτοβουλία της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών. Τα τελευταία χρόνια γίνονται εργασίες συντήρησης στο αρχαίο θέατρο με αποτέλεσμα τη διακοπή των παραστάσεων. Ευχής έργο θα είναι το θέατρο να δοθεί το ταχύτερο δυνατό στο φυσικό του σκοπό, τη «διδασκαλία» αρχαίας τραγωδίας και κωμωδίας.